

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.3.17>

POJĘCIE ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ SPOŁECZEŃSTWA CYFROWEGO NA UKRAINIE

Kostiantyn Oksiutenko

student Instytutu Naukowo-Badawczego Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-2303-8461

e-mail: KostiantynOksiutenko@ukr.net

Adnotacja. Znaczenie tego artykułu polega na tym, że w obecnym innowacyjnym społeczeństwie zachowanie obywateli, ich pragnienia, potrzeby, styl pracy, komunikacji i interakcje między ludźmi zmieniają się dzięki Internetowi, który pozwala uzyskać większe możliwości we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Dlatego cyfryzacja działań administracyjno-proceduralnych organów władzy publicznej i samorządów jest pilną potrzebą społeczeństwa w zakresie lepszego świadczenia usług publicznych. Technologia cyfrowa otwiera wyjątkowe możliwości rozwoju administracji publicznej w celu poprawy jakości życia obywateli. Celem artykułu jest, aby na podstawie wartości prawa naturalnego, teorii prawa administracyjnego, obowiązującego ustawodawstwa zrozumieć pojęcie publicznej administracji społeczeństwa cyfrowego na Ukrainie. Artykuł sformułował podstawowe definicje pojęciowo-kategorycznego aparatu publicznej administracji społeczeństwa cyfrowego na Ukrainie. Przeprowadzono analizę etymologiczną i semantyczną terminów stosowanych w zagranicznych i krajowych badaniach naukowych dotyczących problematyki działalności administracyjno-procesowej organów administracji publicznej i samorządowej w zakresie rozwoju cyfrowego.

Słowa kluczowe: działalność administracyjno-procesowa, polityka publiczna, społeczeństwo informacyjne, administracja publiczna, nowoczesne technologie, transformacja cyfrowa, społeczeństwo cyfrowe, rozwój cyfrowy.

THE CONCEPT OF PUBLIC ADMINISTRATION OF DIGITAL SOCIETY IN UKRAINE

Kostiantyn Oksiutenko

Applicant

Research Institute of Public Law (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-2303-8461

e-mail: KostiantynOksiutenko@ukr.net

Abstract. The relevance of the article is that in today's innovative society, the behavior of citizens, their desires, needs, ways of working, communication and interaction between people is changing through the Internet, which allows for greater opportunities in all spheres of public life. Therefore, the digitalization of administrative and procedural activities of public authorities and local governments is an urgent need of society in terms of better provision of public services. Digital technologies open up unique opportunities for the development of public administration in order to improve the quality of life of citizens. The purpose of the article is to clarify the concept of public administration of the digital society in Ukraine on the basis of the values of natural law, the theory of administrative law, current legislation. The article formulates the basic definitions of the conceptual and categorical apparatus of public administration of the digital society in Ukraine. An etymological and semantic analysis of terms used in foreign and domestic research on the issue of digitization of administrative and procedural activities of public authorities and local governments.

Key words: administrative-procedural activity, state policy, information society, public administration, modern technologies, digital transformation, digital society, digital development.

ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Костянтин Оксютенко

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-2303-8461

e-mail: KostiantynOksiutenko@ukr.net

Анотація. Актуальність статті полягає в тому, що в сучасному інноваційному суспільстві поведінка громадян, їх бажання, потреби, спосіб роботи, спілкування та взаємодія між людьми змінюються завдяки Інтернету, який дає змогу отримувати більш широкі можливості у всіх сферах суспільного життя, тому цифровізація адміністративно-процесуальної діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування є нагальною потребою суспільства з точки зору кращого надання публічних послуг. Цифрові технології відкривають унікальні можливості для розвитку публічної адміністрації задля підвищення якості життя громадян. Мета статті полягає в тому, щоб на основі цінностей природного права, теорії адміністративного права, чинного законодавства з'ясувати поняття

публічного адміністрування цифрового суспільства в Україні. У статті сформульовано базові дефініції понятійно-категоріального апарату публічного адміністрування цифрового суспільства в Україні. Здійснено етимологічний та семантичний аналіз термінів, які використовуються в зарубіжних і вітчизняних наукових дослідженнях із проблематики адміністративно-процесуальної діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері цифрового розвитку.

Ключові слова: адміністративно-процесуальна діяльність, державна політика, інформаційне суспільство, публічна адміністрація, сучасні технології, цифрова трансформація, цифрове суспільство, цифровий розвиток.

Вступ. У сучасному інноваційному суспільстві поведінка громадян, їх бажання, потреби, спосіб роботи, спілкування та взаємодія між людьми змінюються завдяки Інтернету, який дає змогу отримувати більш широкі можливості у всіх сферах суспільного життя, тому цифровізація адміністративно-процесуальної діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування є нагальною потребою суспільства з точки зору кращого надання публічних послуг. Цифрові технології відкривають унікальні можливості для розвитку публічної адміністрації задля підвищення якості життя громадян. Саме тому є актуальним питання розкриття базових дефініцій понятійно-категоріального апарату публічного адміністрування цифрового суспільства в Україні.

Основна частина. Дослідженню поняття публічного адміністрування цифрового суспільства в Україні присвячені праці А. Стріжкової, В. Галунька, В. Куйбиди, В. Наместнікової, В. Степанова, І. Дороніна, І. Струтинської, І. Янкової, М. Городиського, М. Міхровської, Н. Левицької, О. Карпенко, О. Качного, О. Скибуна, П. Діхтієвського, П. Клімушина, Є. Додіна, А. Єлістратова, В. Колпакова, Т. Комзюка, Ю. Ковальова та інших учених-правників. Проте безпосередньо проблеми поняття публічного адміністрування цифрового суспільства в Україні не входили в предмет їхніх досліджень.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі цінностей природного права, теорії адміністративного права, чинного законодавства з'ясувати поняття публічного адміністрування цифрового суспільства в Україні.

Результати. Для того щоб розкрити зміст публічного адміністрування у сфері цифрового суспільства, необхідно звернутися до теоретичних положень адміністративного права, які розкривають ознаки та зміст теорії публічного адміністрування. Перше, на що звертають увагу провідні вчені у галузі адміністративного права, – це те, що невід'ємним елементом адміністративно-правових відносин є публічна влада – суб'єкт публічної адміністрації. Публічна влада – це здатність публічних суб'єктів впливати на суспільні відносини між людьми щодо організації їхньої сумісної діяльності задля реалізації публічного інтересу. Згідно з принципом розподілу влади та конституційних норм державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову (Галунько та ін., 2020: 12–14).

Зовнішньою формою реалізації державної влади для законодавчої влади є законотворчість; для виконавчої влади – публічне адміністрування; для судової влади – правосуддя. У цій тріаді провідні вчені-адміністративисти виділяють виконавчу владу, що реалізує свої завдання (функції) на основі норм адміністративного права. Сутністю виконавчої влади є реалізація та виконання законів на території всієї держави; публічне забезпечення прав і свобод людини та громадянина; публічне адміністрування в різних сферах суспільного життя, зокрема соціально-культурній, адміністративно-політичній, фінансово-економічній; сприяння задоволенню життєвих потреб населення, коли забезпечити їх за рахунок приватної ініціативи неможливо. Отже, зовнішнім виразом реалізації юридичної діяльності виконавчої влади є публічне адміністрування (Галунько та ін., 2020: 12–14).

Публічні суб'єкти – це суб'єкти державної влади й місцевого самоврядування та недержавні суб'єкти відповідно до делегованих владних повноважень під час здійснення виконавчих функцій. Загалом публічне адміністрування як форма реалізації публічної влади характеризується зовнішнім виразом реалізації завдань (функцій) виконавчої влади; адміністративною діяльністю публічної адміністрації; здійснюється виключно задля задоволення публічного інтересу; негативно відмежовується від законодавчої діяльності; здійснення правосуддя та кримінальної процесуальної діяльності; політичної діяльності; діяльності, спрямованої на задоволення приватних інтересів. Загалом учені у галузі адміністративного права надають таке визначення публічного адміністрування: це форма реалізації публічної влади як адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації, яка є зовнішнім виразом реалізації завдань (функцій) виконавчої влади, що здійснюється задля задоволення публічного інтересу та негативно відмежовується від законодавчої судової та політичної діяльності (Галунько та ін., 2020: 12–14).

В науковій літературі численними є категорійні та змістовні визначення цифрового суспільства. Перше, на що ми звертаємо увагу у цій статті, – це те, що цифрове суспільство тісно пов'язане з більш широкою категорією «інформаційне суспільство». Часто вони розглядаються як тотожні. Проте, на наш погляд, їх не можна ототожнювати в усіх випадках, адже категорія «інформаційне суспільство» є більш широкою і такою, що відображає як досягнуті, так і бажані результати використання цифрових благ суспільством. Відмінність між ними полягає в тому, що наука й технології ще не забезпечили їх впровадження у практичне використання. Отже, інформаційне суспільство – це рівень сучасного досягнутого впровадження цифрових технологій у практику використання людьми. Цифрове суспільство – це інформаційне суспільство, яке забезпечене усіма цифровими технологіями для використання їх на практиці.

Грунтовно у вітчизняній літературі аналіз наукового змісту інформаційного суспільства здійснила Ю. Петрухно. Вона з посиланнями на інших учених довела, що це суспільство нового типу, новий етап в історії, який формується в результаті нової соціальної революції, породженої вибуховим розвитком

і конвергенцією інформаційних та комунікаційних технологій, котрі перш за все пов'язані зі створенням, переробленням та використанням інформації; формується в результаті довгострокового соціально-економічного розвитку, який передбачає збільшення ролі інформації і знань, а також формування та споживання інформаційних ресурсів у всіх сферах життєдіяльності суспільства за допомогою розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, що існують у глобальних масштабах; породжується вибуховим розвитком і конвергенцією інформаційних та комунікаційних технологій; синонімію суспільства знань, у якому головною умовою добробуту кожної людини і кожної держави стають знання, здобуті завдяки безперешкодному доступу до інформації та вмінню працювати з нею (Петрухно, 2014).

В іноземній науковій літературі існують певні підходи до визначення змісту цифрового суспільства. Зокрема, укладачі вільної енциклопедії «Вікіпедія», посилаючись на визнаних західних учених у цій сфері, доводять, що цифрове суспільство орієнтоване на людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток, у якому кожний може створювати інформацію і знання, мати до них доступ, користуватися та обмінюватися ними, даючи змогу окремим особам, громадам і народам повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи своєму сталому розвитку і підвищуючи якість свого життя (Всесвітній саміт з питань інформаційного суспільства, 2006); це суспільство, економіка якого базується на інформаційних технологіях і яке соціально трансформується задля допомоги індивідам та спільнотам використовувати знання та ідеї, що допомагає людям втілити їх потенціал та реалізувати їх прагнення (Окинавская хартия глобального інформаційного общества, 2000); це суспільство, яке створюється внаслідок нової індустріальної революції на базі інформаційних і телекомунікаційних технологій, а також на базі інформації, яка є виразником знання людей. Завдяки технологічному прогресу в такому суспільстві оброблення, накопичення, отримання й обмін інформацією в будь-якій її формі – звуковій, письмовій або візуальній – не обмежені за відстанню, часом та обсягами. Ця революція додає великих можливостей людському інтелекту й створює ресурси, що змінюють спосіб суспільної праці та суспільного життя (Європа та Глобальне інформаційне суспільство, 1994); це суспільство, в якому будь-хто, будь-де й у будь-який час може одержати за відповідну плату чи безкоштовно на основі автоматизованого доступу й систем зв'язку будь-яку інформацію і знання, необхідні для їхньої життєдіяльності та розв'язання особистих і соціально значущих задач; це суспільство, в якому існують розвинені інфраструктури, що забезпечують створення національних інформаційних ресурсів у обсязі, необхідному для підтримки науково-технологічного та соціально-історичного прогресу, що постійно прискорюється.

Ними також доводиться, що у цифровому суспільстві створення, поширення, використання, узагальнення й маніпулювання інформацією становлять значну частину економічної, політичної та культурної діяльності. Економіка знань стає економічною копією цієї діяльності, оскільки добробут суспільства створюється через експлуатацію знань або розуміння сутності речей та процесів. Люди, які мають засоби й можливості для участі в такому суспільстві, отримують певні додаткові вигоди порівняно з тими, хто таких можливостей або засобів не має. Інформаційне суспільство вважають наступником індустріального суспільства (Beniger, 1968; Уэбстер, 2004).

Ю. Петрухно вважає, що інформаційне суспільство – це якісно новий етап розвитку людства, в якому будь-яка людина за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій може отримувати, переробляти, поширювати інформацію, а держава забезпечує високий рівень інформатизації всіх галузей. Основними складовими частинами інформаційного суспільства є людина, інформація, інформаційні ресурси та інформаційно-комунікаційні технології. Основні ознаки інформаційного суспільства – це вільний доступ будь-якої людини до будь-якої інформації, високий рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та наявність розвиненої інформаційної інфраструктури суспільства. Вперше план стратегічного розвитку інформаційного суспільства на міжнародному рівні був закладений на Всесвітньому саміті з питань інформаційного суспільства (Женева, 2003 р.) (Петрухно, 2014).

Згідно з Женевською Декларацією принципів, побудова інформаційного суспільства – це глобальна задача в новому тисячолітті, яка має здійснюватися через реалізацію таких ключових засад, як визначення ролі державних органів та всіх заінтересованих сторін у сприянні використанню ІКТ задля розвитку; створення інформаційної і комунікаційної інфраструктури як необхідного фундаменту відкритого для всіх інформаційного суспільства; забезпечення доступу до інформації та знань; підвищення компетентності; підвищення довіри й безпеки під час використання ІКТ; створення сприятливого інформаційного середовища; комунікаційне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в усіх аспектах суспільного життя; забезпечення культурного різноманіття та ідентичності, мовне різноманіття й місцевий контент; забезпечення функціонування вільних і численних засобів масової інформації; врегулювання етичних сторін інформаційного суспільства; налагодження міжнародного й регіонального співробітництва. Інформаційне суспільство має функціонувати для всіх і бути заснованим на спільному використанні знань, набутих людством за всю історію свого існування (Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання у новому тисячолітті», 2003).

Виходячи з таких принципів інформаційного суспільства, ми доводимо, що метою адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері публічного адміністрування цифрового суспільства в Україні є забезпечення заходів щодо виконання угоди про Асоціацію України та Європейського Союзу у сфері вжиття заходів, пов'язаних із запровадженням в Україні належного інформаційного суспільства; уточнення й деталізація адміністративних обов'язків та компетенцій суб'єктів публічної адміністрації стосовно запровадження досконалих інформаційно-комунікаційних технологій; створення умов для розвитку інформаційної

і комунікаційної інфраструктури; удосконалення доступу до публічної інформації та забезпечення доступу до знань через цифровізацію всього наявного вітчизняного бібліотечного фонду на українській мові; перехід на електронне врядування, відмова від паперових носіїв інформації зокрема адміністративних актів; створення умов для сприятливого інформаційного середовища; забезпечення розвитку культурного різноманіття та ідентичність національних меншин, мовного різноманіття (крім російської псевдомови); забезпечення функціонування вільних і численних засобів масової інформації; запровадження можливості публічного врегулювання етичних сторін інформаційного суспільства; налагодження міжнародного й регіонального співробітництва.

Прикладом задовільного розвитку публічного адміністрування цифрового суспільства в Україні є дуже зручний і надійний електронний урядовий сервіс «ДІЯ», що є провідним напрямом удосконалення публічного адміністрування як на центральному, так і на місцевому рівнях; орієнтований на приватних фізичних і юридичних осіб, а також на покращення внутрішньої організаційної діяльності органів установ підприємств державної і комунальної форм власності; є вагомим чинником протидії корупції; є провідним чинником інтеграції вітчизняного суспільства до цінностей і стандартів Європейського Союзу та НАТО. Здебільшого в ньому публічні цифрові послуги надаються безкоштовно або за незначну плату; він став провідним чинником отримання знань як для школярів, студентів, чиновників, так і для значної кількості пересічних громадян.

Висновки. Окре, публічне адміністрування цифрового суспільства в Україні полягає в адміністративній діяльності суб'єктів публічної адміністрації щодо створення умов (а іноді і безпосередньо реалізації) для створення, поширення, зберігання, використання, узагальнення та захисту цифрової інформації як провідного надбання української нації та міжнародної спільноти, невід'ємного чинника правової демократичної соціальної держави з ринковою економікою, в якій будується розвинуте громадянське суспільство.

Список використаних джерел:

1. Всесвітній саміт з питань інформаційного суспільства (Женева 2003 – Туніс 2005). Підсумкові документи. Видання Міністерства транспорту та зв'язку України. Державний департамент з питань зв'язку та інформатизації. Київ, 2006.
2. Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання у новому тисячолітті». 2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c57#Text.
3. Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О. та ін. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / за ред. О. Правоторової. 3-тє вид. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 584 с.
4. Європа та Глобальне інформаційне суспільство. Рекомендації Європейській раді. Брюссель, 26 травня 1994 р. Європа на шляху до інформаційного суспільства : матеріали Європейської Комісії 1994–1995 рр. Київ : Державний комітет зв'язку та інформатизації України ; Зв'язок, 2000.
5. Окинавская хартия глобального информационного общества (Окинава, 22 июля 2000 г.). *Законодавство України*. Документ 998_163 / Верховна Рада України, 2000.
6. Петрухно Ю. Інформаційне суспільство: поняття, основні складові, характеристика. *Вісник ОНУ*. 2014. Вип. 19. С. 127–132.
7. Уэбстер Ф. Теории информационного общества / пер. с англ. Е. Вартаковой. Москва : Аспект-пресс, 2004. 400 с.
8. Beniger J.R. *The Control Revolution: Technological and Economic Origins of the Information Society*. Cambridge, Mass. : Harvard University Press, 1968.

References:

1. Vsesvitnii samit z pytan informatsiinoho suspilstva [World Summit on the Information Society] (Zheneva 2003 – Tunis 2005). Pidsumkovi dokumenty. Vydannia Ministerstva transportu ta zviazku Ukrainy. Derzhavnyi departament z pytan zviazku ta informatyzatsii. Kyiv, 2006. [in Ukrainian].
2. Deklaratsiia pryncypiv “Pobudova informatsiinoho suspilstva – hlobalne zavdannya u novomu tysyacholitti” [Declaration of Principles “Building an Information Society – a Global Challenge in the New Millennium”]. 2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c57#Text [in Ukrainian].
3. Halunko V., Dikhtievskiy P., Kuzmenko O. ta in. (2020). Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative law of Ukraine]. Povnyi kurs: pidruchnyk. Vydannia tretie. Kherson : OLDI-PLIUS, 2020. 584 p. [in Ukrainian].
4. Ievropa ta Hlobalne informatsiine suspilstvo [Europe and the Global Information Society]. Rekomendatsii Yevropeiskii radi. Briussel, 26 travnia 1994 r. Yevropa na shliakhu do informatsiinoho suspilstva: Materialy Yevropeiskoi Komisii 1994–1995 rr. Kyiv, Derzhavnyi komitet zviazku ta informatyzatsii Ukrainy. Vyd. “Zviazok”, 2000 [in Ukrainian].
5. Okinavskaia khartiia globalnogo informatcionnogo obshchestva [Okinawa Charter for the Global Information Society]. (Okinava, 22 iulija 2000 goda). Zakonodavstvo Ukraini, dokument 998_163. Verkhovna Rada Ukraini. 2000. [in Russian].
6. Petrukhno Yu. Informatsiine suspilstvo: poniattia, osnovni skladovi, kharakterystyka [Information society: concepts, main components, characteristics]. *Visnyk ONU*. 2014. Vyp. 19. pp. 127–132 [in Ukrainian].
7. Frenk Uebster (2004). Teorii informatcionnogo obshchestva [Information Society Theories]. Per. s angl. p/r E. Vartanovoi. M.: Aspekt press. 400 p. [in Russian].
8. James R. Beniger (1968). *The Control Revolution: Technological and Economic Origins of the Information Society*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press [in English].